

Andrej Lutman

PRETOK ISTEGA

Tomaž Kosmač DRISKA
Založba Bogataj, Idrija 1998,
208 strani

V kotlini ždijo hiše. Nad njimi in pod Kobalovimi planinami pa kraljuje bivša vojašnica, ki je zdaj norišnica. Hiše sestavljajo slovensko rudarsko mesto z imenom Idrija. Med hišami, po Rakah in po obrobjih mesta se premikajo žejna telesa. Njihov vsakodnevni cilj je obiskati čimvečkrat čimveč gostiln. Tam se dogaja tista družabnost, ki jo popotna steklenica pač ne more dati. V pitju in redkobesednih pogovorih o dogodkih, ki se na takšnih potih pripete, teče življenje. Prekine in s tem dopolni ga le še kak daljši premik z že znanim ciljem: kako se pa neki pije na tistem kraju.

Takšen je v grobem opisu socialni topos, ki ga zaznamuje in tvori prvenec Tomaža Kosmača z naslovom Driska. V njem je zbranih dvaindvajset alko-prigodnic. Berejo se tekoče; lahko bi bil roman. Sam naslov nakazuje postopke čiščenja, in takšno je tudi razpoloženje, ki ga Tomaž Ko-

smač nenehoma priporoča (cit.): *Prsti so se prepletli in neslišno prelivali nedvomna sporočila v najino skupno notranjost. Z drevesa je zdrknil šumeči list in naju med valovitim spuščanjem popolnoma prekril. Bližala se je ljubezen. Ostala sva brez besed, ona je rekla: »Sonce.« Jaz sem rekel: »Še dva pira, prosim,« in se zasanjano zastrmel v modrino neba.* Prebiranje zaznamuje pretakanje od takšne in podobnih domislic hrepenečega subjekta, ki mu lahko pripišem sesalni kompleks – z vso ironijo, ki jo nudi.

To je tip brezdelneža, svečenika lenobe, ki ima v posesti čas, ki ga še poljubno obdeluje in raztaplja v alkoholu. Občutljiv do patoloških razsežnosti (vztrajno namreč skrbi za nego svojih zob) in zaznamovan zgolj s sabo (vsak stik s kakršnokoli obliko institucije sproži vsesplošen konflikt) ter gna od žeje k izviru (njegov samospraševanje je splošno-ljudskega obsega) tako nudi vpogled v samosvoje pojmovno polje, ki preseneča in – z literarnega gledišča – povsem zadovolji. Bolje kot pojmov-

no polje bi lahko dejal pojmovno brezno, saj pomeni, ki jih tvori opisan tip, sami vase izginjajo: se ponavljajo, so del popevk, so slengovsko tako obarvani, da so zgolj zanimivi, a ne prepričajo. Kot je v stalnem gonu po pijači samoumevno prosjačenje in nasilno stopanje v družbe, kjer se pije, tako je tudi besedišče Kosmača in njegovih junakov in junakinj z vseh vetrov napihana latovščina. Tako pomeni, ki to niso, kot tudi dogajanja, ki so vse prej kot to, sestavljajo princip steklenice: kaj je boljše – prazna ali polna? Prazna te potegne k naslednji (in s tem vrvež dogodkov), polna pa te vsaj toliko usmeji, da razmisliš o doživetem na poti do nje. Tako sesaš tekočino in občutja drugih, ki te spremljajo, obdajajo, določajo. Sprejemaš njihove izraze, fraze, življenjske faze. Vedno manj te je, saj te bolj in bolj tvori drugo in drugotno. Do odsotnosti. Razlog za odsotnost pa je prav ukvarjanje, pretirano ukvarjanje s samim sabo, s svojo drisko.

Moč pisanja Tomaža Kosmača je v iskrivi odkritosti in svojski vpetosti v ta svet, saj je avtor tudi akter in od tu močna aroma izvirnosti, ki jo zaznamujejo Merkurjevi hlapi in Dionizov namen. Besedila v Tomaževem proznem prvencu vsekakor naznanjajo spretnega rokovalca z jezikom, tankočutnega prisluškovalca ozračju domačega in doslednega izpovedovalca našega skozi sebe. Driska se prebira.

SESTAVLJANJE ODSEVOV

Giacinto Spagnoletti:

KAMEJINA SVETLOBA.

(Izbrane pesmi 1940–1990).

Izbor, prevod in spremna beseda

Ciril Zlobec,

vinjete Klavdij Palčič.

Založila Prešernova družba,

Ljubljana, 1997.

V prikupni knjižici je v branje dan izbor iz petdesetih let pesnjenja ene izmed osrednjih oseb sodobne italijanske literature. Kaj nam torej ima povedati človek, ki je vse svoje življenje posvetil in preživel z eno večno ljubico? Tole: *poezija dviga nas v ekstazo, / kdaj v zavest, da res živimo, / a vse skupaj je samo slepilo, / z njo obračamo se proti samim sebi / v šifrah govorice. In tole: Da bi v tem mehkem sporazumu dveh / teles se vse strnilo v en sam čas, / v en sam tih poldnevnik, / ki brazda ga le najin dih.*

Zamaknjenost in slepilo, ednina in dvojina, bi lahko našteval. Vsekakor pa Giacinto Spagnoletti eklatantno razgrinja paradoks jezika, poezije, branja, sporazumevanja, odnosa. Seveda je tu govor o tistem vmesnem, o tistem ali tisti, ki posreduje med sistemi, ko se soočajo. Sistemi mišljenja, govorice in pisave, pa sistemi druženja, sobivanja, spajanja. Vsi naštetí pojmi so približki za pomenovanje otokov, ki jih pesnik Giacinto ustvarja. To so otoki kot ostanke naplavin davnin, to so otoki, ki v

plimi skorajda izginejo, a so tam – kot čeri v nemi lepoti.

Pesnik je skozi Giacinta Spagnolletija angažiran in v družbenost vpet subjekt, ki se na svojsko intimen način odziva na svet pred domačim pragom in na svet, ki šele nastaja v daljavah nastajajoče Evrope. V čudenju nad dogajanjem v svetu literature svojega okolja se pesnik ozira za vrednotami, ki jih je sploh vredno omeniti, ko pa je paradigma današnjosti prav obleganost z vsemi in vsakršnimi vrednotami in vrednostmi. Tako je spet govor o vmesnem, o tistem, ki te vrednote in vrednosti prenaša, ki jih ob tem in s tem tudi snuje. Tu spregovori Giacinto skozi pozicijo očeta, ki ima očeta in sina. Vrednote starega posreduje mlajšemu od sebe. Na plano udarijo spomini, ki zažive prav ob prenašanju določenih sporočil, saj so bila ta sporočila prejeta v davnih časih otroštva, sanj in želja. V tihem premlevanju in spogledovanju

z izrekanjem drugih, ki so imeli čas, da so sploh lahko domislili in dorekli besede o izrekanju, so zorele pesmi, ki odsevajo z zbrano svetlobo od vsepovsod. Tudi morje, ki je pokrajina pesnika, je sestavljeno iz vseh odsevov, ki jih nudi s svojo gladino.

Morje lahko opazuješ, ga vonjaš, ali pa se vanj podaš, se v njem počutiš kot doma. Prav predajanje je temeljna značilnost, ki jo avtor kamejinih svetlob goji in prenaša dalje. Le s skrajno občutljivostjo in s tem tudi z razosebljanjem je moč doseči in imeti stik z drugim. Odprtost za vse vplive, ki si jih privoščijo življenje skozi poezijo, je edini način, da ob viharjih razbesnelih rezbesedanj preživi možnost izrekanja, možnost pesnjenja, možnost zrenja svojih viđenj.

Zapisi Kamejine svetlobe so posvet, ki raztira tančice smelega zrelosti in izkušene tenkočutnosti za vsakodnevno sanjanje.